

Inhoud

Voorwoord 9

Verantwoording 11

- I Over het schrijven van oorlogsgeschiedenis 13
 - Het belang van kennis van het 'negatieve' in de 'vaderlandse' geschiedenis 13
 - De Parlementaire Enquête, 's-Gravenhage, augustus 1953 14
- II Bijzondere aspecten van de geschiedschrijving over de bezettingstijd 23
 - De PEC-verslagen als bron. Het 'berg-af-perspectief' 23
 - Nationaal, regionaal, lokaal 24
 - Sine ira et studio 25
 - Chronologie en citaat 27
- III Veranderde omstandigheden. De rol van het toeval 29
- IV Nieuwe meesters. Reacties op de nieuwe situatie in de eerste bezettingsjaren 41
 - Het bedrijfsleven 41
 - Burgerlijk bestuur en politiek. De 'Aanwijzingen' 43
 - Stuurloos? 45
 - Bestuurders in een vacuüm 46
 - Handelen in beslotenheid 47
 - De politie 48
 - De loyaliteitskwestie 48
 - De NS'ers en het loyaliteitsvraagstuk 51
 - De ambtenaren en de maatregelen tegen de joden 54
 - Kerkelijke reacties op de maatregelen tegen de joden 57
- V De kwestie van het geweten 61
 - Gewetenskwesties 61
 - Het hoofd van een school te Nijmegen 61
 - De ambtenaren van Oss 63
 - De politie 65
 - Architecten van het geweten 68
 - De theorie 68
 - De praktijk 72
 - Helmond, zomer 1943 74
 - De gereformeerden 75

Ambtelijke perfectie onder kritiek 76
Oordelen 80

VI De georganiseerde illegaliteit en het probleem van de spoorwegtransporten tot september 1944 85

Inleiding. Over de macht en onmacht van de illegaliteit 85
De April-Meistaking en 'het verzet' 91
De NS en de illegaliteit 96
De groep 'Emmen Riedel' 97
Plannen voor sabotage van het spoorwegverkeer 98
De praktijk van het verzet. Rüter en De Jong. Het belang van regionale verrijning 102
Schade 105
Verzet per spoor 107
NS'ers 111
Verzet binnen het NS-bedrijf 114
De verzetsgroep 'De Groene' 116
Conclusies 118

VII Twee pamfletten uit de laatste oorlogswinter. Over de aanvallen van 'links' op de NS-leiding 119

Aan de heren bestuurders van NSF en LO 119
Socialistische vakbondsbestuurders 126
Aanval en verdediging 129
Kerstmis 1944 135

VIII De georganiseerde illegaliteit en het probleem van de spoorwegstaking 139

Inleiding 139
'Voorbereidingen' 139
Zorgen 142
Dolle Dinsdag 143
De illegaliteit geconfronteerd met de stakingsopdracht uit Londen 144
De NS'ers 145
De Rotterdamse Tramwegmaatschappij 147
De verzorging van de stakers. De LO 148
De TD-organisatie en de spoorwegstaking 150
Papieren voor de stakers 151
Rapportage 151
De TD als 'voelspriet' van het NSF en de NS-directie 152
Geld voor de stakers 156
Tekorten 158
De schatkistpromessen 159
De uitbetaling 159
Transporten en verbindingen. De koeriersters 160
De beste papieren 162
Weer baas in 'eigen' huis 164

- ix Anticiperen op de zuivering. Illegaliteit contra restauratie 167**
Inleiding. De spoorwegstaking als reddende engel 167
'Eigen' maatstaven voor de zuivering. Het Amsterdamse volksgericht 169
Verdeeld 174
Het rode gevaar 175
De Nederlandse Unie 176
De politieke partijen verenigd in het Politiek Convent 179
De CPN 181
Het Nationaal Comité 181
Het Vaderlands Comité 183
De visie van de regering op het naoorlogs beleid en de maatregelen voor orde
en rust. De instelling van het Militair Gezag 185
Vertrouwensmannen 192
De Ordedienst 195
Verzet? 198
De actieve illegaliteit in de politiek? 199
Het Militair Gezag en de illegaliteit 201
Het oppakken van de 'foute sector' 202
De BS en de bevrijding. De arrestaties 205
- x Bevrijding en zuivering 209**
Inleiding 209
De zuiveringsnormen 211
Kruls' circulaire 213
De organisatie van de zuivering en de praktijk 215
Zuivering bij de Nederlandse Spoorwegen 218
Goudriaan in het Oosten en Noorden 224
Hupkes' strategie 227
De illegaliteit uitgeschakeld 229
- Noten 233**
Geraadpleegde literatuur 241
Register 245